

УДК 811.161.2

Оксана Гринас

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗАСОБИ МАРКУВАННЯ КОМПАРАТИВНИХ ВІДНОШЕНЬ У ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНІЙ СТРУКТУРІ РЕЧЕННЯ

У статті подано системний опис та класифікацію показників семантики порівняння в синтаксичних конструкціях. З'ясовано, що маркери компаративності репрезентовані одиницями лексичного, словотвірного, морфологічного та синтаксичного рівнів мови, що вони мають експліцитну та імпліцитну форму вияву.

Ключові слова: маркер компаративних відношень, афіксальні маркери компаративності, лексичні маркери компаративності, синтаксичні засоби маркування компаративних відношень.

Порівняння кваліфікують як багатоаспектне поняття: у філософії та логіці воно є засобом пізнання вже відомих категорій, у психології та соціології – методом дослідження одиничного й загального, у літературознавстві, риторичі – це художньо-стилістичний прийом, у мовознавстві – тип синтаксичних конструкцій, морфологічна категорія. Порівняння апелює до інтуїції, різноманітних образів, емоцій, спонукає до творчого інтерпретування думки, дає змогу виразити множину й глибину суб'єктивних уявлень про явища та їхні ознаки обмеженим обсягом мовних одиниць. Проблема лінгвістичної природи порівняння, зважаючи на його семантичну багатогранність і різноманітність формально-граматичної репрезентації, була і є предметом зацікавлення зарубіжних та вітчизняних мовознавців (І.К. Кучеренко [5], М.І. Черемисіна [14], Н.Д. Арутюнова [1], В.П. Берков [3], Н.М. Костусяк [4], О.П. Левченко [6]).

В останні роки дослідження компаративності здійснювалося в кількох аспектах: на рівні синтаксису запропоновано способи розрізнення порівняльних зворотів ускладненого речення та порівняльних підрядних частини складного речення, визначено їхні типи (С.М. Рошко [11], О.І. Марчук [7], Н.П. Шаповалова [15]); з'ясовано частиномовне відтворення компонентів порівняльної конструкції в реченні та здійснено опис формальних показників компаративності (І.І. Судук [12], Л.В. Прокопчук [9]); на семантичному рівні порівняльні конструкції описано за ознакою «реальність/нереальність» змісту їхньої вербальної репрезентації (Н.П. Шаповалова [15]); в аспекті теорії функціональної граматики окреслено інвентарний набір функціонально-семантичного поля компаративності (А.П. Романченко [10], О.А. Щепка [16]).

Процес порівняння передбачає виокремлення певного об'єкта з-поміж інших та зіставлення із спорідненими, в результаті чого можна встановити спільні чи відмінні ознаки, притаманні їм. На семантико-синтаксичному рівні речення структура порівняльної конструкції повністю відповідає запропонованій філософами й логіками (В.І. Бартон [2], О.М. Плотніков [8]) чотирикомпонентній логічній моделі порівняння: 1) *об'єкт, що підлягає порівнянню*; 2) *об'єкт, із яким порівнюють*; 3) *ознаку (підставу) порівняння*; 4) *результат (висновок) порівняння*. Для опису компаративеми застосовують умовні позначення її складників семантичної структури – {S-m-O-B}: S (суб'єкт порівняння) = *об'єкт, що підлягає порівнянню*; m – мовний маркер порівняльних відношень, семантика якого вказує на подібність чи відмінність порівнюваних об'єктів = *результат (висновок) порівняння*; O (об'єкт порівняння) = *об'єкт, із яким порівнюють*; B (basis of comparison – основа порівняння) = *ознака (підстава) порівняння*. Надалі розгляд компаративних відношень репрезентовано в послідовності: *синтаксична конструкція* → [вилучена із синтаксичної конструкції компаративема в повному обсязі] → {семантична модель компаративеми}. Наприклад: *Ця книжка – як саме наше життя: трагічне, смішне, смачне, кольорове* (М.Матіос). → [книжка як життя: трагічне, смішне, смачне, кольорове] → {(S) книжка; (m-подібність) як; (O) життя; (B) трагічне, смішне, смачне, кольорове}.

Про компаративні відношення у синтаксичній конструкції свідчить формальний показник – маркер, і саме стосовно нього в україністиці утвердилась думка про наявність системи різнорівневих засобів вираження семантики порівняння – від словотвірної морфеми до окремої лексеми, або навіть речення. Однак це твердження прийнятне лише щодо одного з компонентів компаративеми, а саме – маркера, тоді як структура порівняння завжди синтаксична, адже в окремій одиниці неможливо поєднати усі складові семантичної моделі: S (суб'єкт порівняння), O (об'єкт порівняння), B (basis of comparison – основа порівняння) та мовний маркер порівняльних відношень (m) [13].

В українському мовознавстві маркери компаративності розглядали в кількох ракурсах: представлено статистичні дані про кількісні та якісні характеристики сполучників, сполучних слів (С.М. Рошко [11]), проаналізовано лексико-семантичне наповнення компонентів порівняльних конструкцій (Л.В. Прокопчук [9]), описано структури із словотвірними елементами типу **по-...-ому** (Н.П. Шаповалова [15]) та з прикметниками вищого і найвищого ступенів порівняння (О.А. Щепка [16]). Проте, як свідчать результати дослідження близько двох тисяч синтаксичних конструкцій порівняльної семантики, відібраних з текстів художніх та публіцистичних творів, не всі типи показників представлені в наукових студіях, а подальше комплексне вивчення маркерів компаративності потребує їхньої систематизації та класифікації.

Як було зазначено вище, маркер компаративних відношень у синтаксичних конструкціях передає значення висновку порівняння. Це значення варіює в межах шкали «тотожність – відмінність», напр.: тотожність (*однаковий; такий само, як; такий же* тощо), подібність (*як, мов, наче, схожий, на кшталт* тощо), відмінність (*не такий, як; не схожий; інший* тощо). Аналіз досліджуваного матеріалу дає підстави стверджувати, що в українській мові форма маркерів компаративності досить різноманітна й представлена одиницями лексичного, словотвірного, морфологічного та синтаксичного рівнів мови. У значній частині компаративем показники порівняльних відношень як окремі компоненти взагалі відсутні, і порівняльна семантика постає із вербального наповнення конструкції, інтонації мовлення.

У запропонованій класифікації за первинний критерій розмежування маркерів компаративності вважаємо доцільним обрати наявність їх формальної репрезентації чи відсутність як окремих компонентів в структурі компаративеми.

Формально репрезентовані маркери компаративності

Як окремі компоненти маркери компаративності можуть бути представлені словами, словосполуками, морфемами-афіксами. Морфема-маркер, на відміну від слова чи словосполучення, синтаксично несамостійна, пов'язана з коренем слова, який також виконує функцію певного структурного компонента компаративеми.

I. Маркери-слова та маркери-словосполуки

Іменники: з **вигляду(-ом)**; у **вигляді**; в **манері**; **подоба**; **протилежність**; **відмінність**; **на відміну**. Наприклад: *Веліда Кент приготувала із смаколиків шедевр у вигляді Михайлівського Золотоверхого собору* (З преси); *...у кріслі сидить, як імператор Йонта, а в нього в ногах на пуфику виструнчилася його мала **подоба**, його гордість і надія — Вова* (В.Шевчук); *З волосного ганку, де стояли всі члени штабу, саме промовляв якийсь незнайомиць – робітник з **вигляду**, в кепці, в поруділій виляляій шкірянці* (О.Гончар). → [незнайомиць – робітник з **вигляду**, в кепці, в поруділій виляляій шкірянці] → {(S) незнайомиць; (т-подібність) з вигляду; (О) робітник; (В) в кепці, в поруділій виляляій шкірянці}.

Прикметники: **адекватний**, **аналогійний**, **близький**, **еквівалентний**, **ідентичний**, **однаковий**, **подібний**, **рівнозначний**, **споріднений**, **схожий**, **тотожний**, **відмінний**, **неоднаковий**, **несхожий**, **протилежний**, **різні**. Наприклад: *Двоє молодих хлопців, майже **однакові** на зріст...* (А.Кокотюха); *Очі в неї темні, **схожі** на дві живі грудочки землі* (Є.Гуцало); *...що українці мають безпосередній зв'язок з космічними силами добра і за формою черепів та надбрівних дуг є досить **близькими** до еталонного арійського зразка...*

(Ю.Андрухович). → [українці... за формою черепів та надбрівних дуг є досить **близькими** до еталонного арійського зразка] → {(S) українці; (m-подібність) є близькими; (O) еталонний арійський зразок; (B) форма черепів та надбрівних дуг}.

Дієслова: **виглядати (кимось), здаватися за, копіювати, наближатися, нагадувати, скидатися на, сприймати як, сприймати за, стати (кимось), уявити (ким/чим), відрізнятись, вирізнитись, не збігатись, не рівнятись**. Наприклад: *Виглядала вона [Одарка] старою бабусею, а їй усього було літ за тридцять...* (П.Мирний); *Вашому братові навіть волячі роги за шаблі здаються* (О.Гончар); *Та я від незнання спершу оцю вашу дачну криницю **сприйняв за** капличку, – показує очима на криницю в буковинському стилі з алюмінієвими кучерями* (М.Матіос). → [криницю **сприйняв за** капличку... в буковинському стилі з алюмінієвими кучерями] → {(S) криниця; (m-подібність) сприйняв за; (O) капличка; (B) в буковинському стилі з алюмінієвими кучерями}.

Займенники: **такий самий, той самий, такий, який; не такий, який; все той же, той же такий; стільки ж**. Наприклад: *Здавалося, Валька ніколи інакшою й не була, що вона й уродилася **така, якою** стала отепер, — йому навіть не подобалися її фотокартки з лопухового періоду* (В.Шевчук). → [Валька ... уродилася **така, якою** стала отепер] → {(S) Валька уродилась; (m-тотожність) така, якою; (O) Валька стала отепер}. У випадку тотожності суб'єкта і об'єкта порівняння ознака порівняння (B) не актуалізована, або мають на увазі повний збіг усіх ознак.

Прислівники: **однаково, що; інакше, ніж; подібно до; схоже з; порівняно з**. Наприклад: *Втратити його зараз для «Оріона» **однаково, що** втратити душу!* (О.Гончар); *Мозок щасливих людей на МРТ виглядає **інакше, ніж** мозок тих, хто не вважає себе щасливим* (З преси); ***Порівняно з** іншими, Бронников мав добрий заробіток — професія машиніста по південних економіях вважалася досить дефіцитною* (О. Гончар) → [**Порівняно з** іншими, Бронников мав добрий заробіток] → {(S) Бронников; (m-відмінність) порівняно з; (O) інші працівники; (B) мав добрий заробіток}.

Порівняльні сполучники (**як, мов, немов, наче, неначе, немовби, немовбито, мовби, немовби, ніби, нібито, що, на кшталт, на зразок, на відміну від**) і (**так само, як; такий само, як; зовсім як; такий же, як; геть такий же, як; зовсім інший, як**): *Помітила на обличчі, під очима і на лобі, нові зморшки, сумні лінії коло губ і жовті, **як** пергамент, плями на щоках* (О.Копиленко); *То хай це буде чимось **на кшталт** вашого домашнього завдання, люба панно, – потер руки професор* (Ю.Андрухович); *А потім настала весна, зігнала геть хмари, і відкрилося небо таке високе, таке блакитне, **зовсім як** небо Італіки!* (О.Гончар). → [небо таке високе, таке блакитне, **зовсім як** небо Італіки!] → {(S) небо; (m-подібність) зовсім як; (O) небо Італіки; (B) високе, блакитне}.

Прийменники під, на, які значення висновку порівняння передають у сполуках з дієсловом. Наприклад: : *А потім юний поет, поголений **під** Котовського, раптом упав із мікрофоном і почав битися, ніби в конвульсіях...* (А.Дністровий); *Хоч супроводили їх кораблі конвою і хоч усі транспорти їхні були **пофарбовані під** колір айсбергів, все-таки одного дня фашистська авіація виявила той дивний караван «айсбергів»* (О.Гончар); *В Інтернеті з'явився вірус, що **маскується під** Facebook* (З преси). → [вірус, що маскується **під** Facebook] → {(S) вірус; (m-подібність) маскується під; (O) Facebook; (B) імпліцитна – за візуальними ознаками та функціями};

*Ще й парубком, кажуть, був він худорлявий, а що після 10 років у такій сім'ї, то **звівся на** скіпочку* (Дніпрова Чайка); *Старий уже **на** стручок **зісох**, то ж через кого?* (О.Гончар). → [Старий... **на** стручок **зісох**] → {(S) старий; (m-подібність) зісох на; (O) стручок; (B) імпліцитна – візуальний образ}.

Сталі словосполучення української мови порівняльної семантики (**таке враження, що; є щось від; мати ознаки**): *Колонки глючили, звук весь час пропадав, потім з'являвся знову, потім знову зникав. Таке **враження, що** це билось чиесь серце* (С.Жадан); *У сонних дитячих усмішках **є щось від** усмішок дельфінів, це він ще раніш помітив* (О.Гончар). → [у сонних дитячих усмішках **є щось від** усмішок дельфінів] → {(S) дитячі усмішки; (m-подібність) є щось від; (O) усмішки дельфінів; (B) імпліцитна – за візуальними ознаками}.

Іншомовне запозичення а-ля: *Ми вместилися один навпроти одного за круглим дерев'яним столиком **а-ля** «ампір»* (А.Кокотюха); *Драматург написав текст на стику жанрів: тут і бульварна комедія **а-ля** Фейдо, і несподівано-документальний театр, і сюрреалістичні сцени в дусі Альфреда Жаррі...* (З преси); *Вас, ну, якщо не в сукні-фіранці, то принаймні зі стрижкою **а-ля** я вчора повернулася із в'язниці* (М.Матіос). → [стрижкою **а-ля** я вчора повернулася із в'язниці] → {(S) стрижка дівчини; (m-подібність) а-ля; (O) стрижка в'язня; (B) імпліцитна – дуже коротка}.

II. Маркери-морфеми

Словотвірні суфікси **-уват/-юват-**, **-аст/-яст/-ист-** у структурі лексеми поєднані з коренем, який виражає об'єкт порівняння: *п'явчасті губи* → губи, як п'явки, *їжакувати шпичаки брів* → брови, як їжакові шпичаки, *ребриста поверхня* → поверхня, як ребра. Наприклад: *Килигей, вислухавши страшну їхню розповідь, довго, непорушно дивився в море в бік Криму з-під своїх **кущуватих** насуплених брів* (О.Гончар). → [кущуватих... брів] → {(S) брови; (m-подібність) -уват-; (O) кущ; (B) імпліцитна – характерна форма}.

Конфікси **по-...-ому, по-...-чи, по-...-ськи** поєднані з коренем, який позначає складову об'єкта порівняння, наприклад: *...очі такі ясні **по-дитячому**, а часом спалахують просто*

натхненням, коли хлопець почне про свої городища, про поему античних степів... (О.Гончар). → [... *очі такі ясні по-дитячому*] →{(S) його очі; (m-подібність) по-...-ому; (O) очі дитини; (B) ясні}.

Морфема-маркер **-іш-/-щ-, -ше /-ще** у лексемі поєднана з морфемою – ознакою порівняння та прийменниками **від, ніж, аніж, за**. Ця форма властива прикметникам, прислівникам вищого ступеня порівняння:

Правда ясніша від сонця, та й її з свічкою шукають (Нар. тв.); *Адже заводські своє знають, зуміють що слід зробити краще за тебе* (О.Гончар); *Отак вона щовечора сідає — і сидить, дивлячись на село, й лице її вечоріє, аж поки й смеркне, як ніч, і стане чорніше за темряву* (Є.Гуцало). → [*лице її ... стане чорніше за темряву*] →{(S) чорнота її лица; (m-відмінність) – -іш- за; (O) чорнота темряви; (B) імпліцитна – кількісна міра вияву ознаки}.

Префікс **най-** та суфікс **-іш-/-щ-, -ше/-ще** як маркер у слові поєднано з морфемою – ознакою порівняння та прийменниками **з, серед, за, від**. Такі маркери властиві прикметникам і прислівникам найвищого ступеня порівняння: *Найвищий з тенорів – тенор-альтіно* (З преси). *Найсильніший серед чоловіків – українець* (З преси). → [*Найсильніший серед чоловіків - українець*] →{(S) сила українця; (m-відмінність) – най-...-іш- серед; (O) сила чоловіків, що змагались; (B) імпліцитна – кількісна міра вияву ознаки}.

Морфема-маркер **зав-...-шки** поєднана в структурі слова з коренем, що виражає ознаку порівняння, та з прийменником **з**. Це невелика група слів, які виражають метричні значення локалізованості (*завдовжки з, завглибшки з, завтовшки з, заввишки з*), ваги (*завважки з*).

Майстерня чомусь відчинена, а тільки Ягнич у двері — пика завбільшки з решето — навстріч! (О.Гончар). → [*пика завбільшки з решето*] →{(S) розмір пики; (m-подібність) зав-...-шки з; (O) розмір решета; (B) імпліцитна – типова величина діаметру решета}.

Компаративеми без маркерів

Поряд з формально вираженими маркерами компаративних відношень в українській мові наявні конструкції, в яких за відсутності показників семантика порівняння домислюється з опорою на експліцитне, сприймається з контексту або репрезентована граматичною формою мовних одиниць.

I. Відмінкові форми як показники порівняльних відношень

Характерним для української мови є спосіб вираження компаративності орудним порівняльним. Ця відмінкова форма поєднує в одному слові два компоненти семантичної структури: об'єкт і маркер порівняльних відношень. Об'єкт компаративеми виражено

лексичним значенням, а показник граматичним. Наприклад: *Сутеніє, місяць-молодик у небі світиться сивим козацьким оселедцем* (Є.Гуцало); *Час летів стрілою* (А.Кокотюха); *Знаєте, я майже бачу, як Ви снуєте Дюймовочкою між отими каструлями, мисками, деками, розсадою для городу* (М.Матіос); *І це той дядя Андрон, що колись, як дівчина була ще маленькою, приїздив у Кураївку збадьорений, забавляв Інну різними жартами, той, у кого вона не раз сиділа на плечі, бігала за ним повсюди хвостиком та сама зачіпала до жартів, дражнилась до нього смішною, десь від старих підхопленою пісенькою* (О.Гончар). → [вона... бігала за ним повсюди хвостиком] → {(S) вона бігала; (m-подібність) граматична форма орудного відмінка; (O) хвіст переміщується; (B) імпліцитна – невідступно слідом}.

Крім орудного відмінка значення порівняння виражає також і форма родового відмінка синтаксеми, яка репрезентує суб'єкт чи об'єкт порівняння в структурі компаративеми:

Бджолине гудіння неголосних, неквапних та необов'язкових розмов раптом стихло (А.Кокотюха). → [Бджолине гудіння... розмов] → {(S) розмови; (m-подібність) граматична форма родового відмінка; (O) бджолине гудіння; (B) імпліцитна – низького тону, неголосні};

Так і є, це той балакун з волохатими руками штангіста, що має звичку всіх на судні повчати і лізе, куди й не просять... (О.Гончар). → [балакун з волохатими руками штангіста] → {(S) руки балакуна; (m-подібність) граматична форма родового відмінка; (O) руки штангіста; (B) імпліцитна – товсті, м'язисті};

Тоді на велику плоску тарілку викладаю фаршировану картоплю, надавши їй форми яйця, перевернутого догори вершком (М.Матіос). → [фаршировану картоплю... форми яйця] → {(S) форма фаршированої картоплі; (m-подібність) форма родового відмінка; (O) форма яйця; (B) імпліцитна – візуальний образ}.

II. Складні слова компаративного значення

Досить поширеною в українській мові є форма вираження компаративних відношень за допомогою складних слів, які розвинулися із порівняльних конструкцій внаслідок вилучення маркера.

Людина-амулет, хтось про нього сказав, — роздумує замполіт, — інакше кажучи, людина, що й для інших залишається чимось потрібна, може, навіть заповітна (О.Гончар). → [Людина-амулет... для інших... заповітна] → {(S) людина; (m-подібність) форма складного слова; (O) амулет; (B) для інших заповітна};

...за конякою височів одягнений у якусь тюремну одяжку сивоголовий візниця з носом-буряком (В.Шевчук). → [носом-буряком] → {(S) ніс; (m-подібність) форма складного слова; (O) буряк; (B) імпліцитна – форма, колір}.

Своєрідні форми компаративем репрезентують складні прикметники, що виражають порівняльні відношення між об'єктами-властивостями: *Інна ще раз чи двічі вловила на собі*

його стужений, **присмерково-сірий** погляд (О.Гончар); *Дрібнорослі, мовчазні, з смолисто-чорними* чубами, чвалають, понуривши голови, втомлено печатають незнайомий степ кованими підборами свого англійського взуття (О.Гончар); ...*мірно* цідив голубе світло телевизор, усе блакитніло: *Тосьчине й Бронине* обличчя ставали в цьому світлі **холодцювато-драглисті** (В.Шевчук). → [Тосьчине й Бронине обличчя ... **холодцювато-драглисті**] → {(S) Тосьчине й Бронине обличчя драглисті; (m-подібність) форма складного слова; (O) холодець драглистий; (B) імпліцитна – специфіка ознаки} У цих реченнях порівнюються якості об'єктів, для яких базою для порівняння обрано особливості колористичної, фізичної чи іншої ознаки певних об'єктів: сірий погляд подібний до сірості присмерку, чорнота чубів подібна чорноті смоли, драглистість обличчя схожа на драглистість холодцю.

III. Прикметниково-іменникові сполуки метафоричного значення

Порівняльні відношення передають і сполуки іменника з присвійно-відносним, відносним прикметником. Наприклад: *Ті рейки простяглися мимо твого лісу, мимо твого ведмежого життя* (О.Донченко). → [...*твого ведмежого життя*] → {(S) твоє життя; (m-подібність) присвійно-відносний прикметник; (O) життя ведмедя; (B) імпліцитна – відлюдне};

*Таксисти на одне обличчя їхали і їхали, дивлячись на неї **риб'ячими**, безбарвними очима...* (В.Шевчук). → [Таксисти ..*риб'ячими, безбарвними очима...*] → {(S) очі таксистів; (m-подібність) присвійно-відносний прикметник; (O) очі риб; (B) безбарвні, без емоцій};

*Валька з **рекламною усмішкою** сидить на ослінци* (В.Шевчук). → [Валька з **рекламною усмішкою**] → {(S) усмішка Вальки; (m-подібність) відносний прикметник; (O) усмішка моделі в рекламі; (B) імпліцитна – силувана, нещира}.

VI. Синтаксичні засоби маркування компаративності

Деякі синтаксичні конструкції виражають семантику порівняння за відсутності її формальних показників, що характерно передусім для еліптичних речень, в яких пропущений компонент-маркер встановлюється із загального змісту.

Учити дурного – черепки докупи зліплювати (Нар. тв.). → {(S) учити дурного; (m-подібність) загальний зміст речення; (O) черепки докупи зліплювати; (B) імпліцитна – даремна справа}.

Виразна семантика порівняння присутня в реченнях з означеннями-прикладками на зразок: *Місяць — козацький оселедець — уже височенько підбився вгорі...* (Є.Гуцало); *Тепер ще ось греки, ці нещасні віслюки Антанти...* (О.Гончар); *Бо кожен дуріє на свій манер, казала моя бабця – Соломон у спідниці* (М.Магіос). → [моя бабця – Соломон у спідниці]

→{(S) моя бабуця; (m-подібність) означення-прикладка; (O) Соломон у спідниці; (B) імпліцитна – мудра}.

Отже, результати дослідження типології маркерів порівняльних конструкцій у формально-синтаксичній структурі речення свідчать про розгалужену систему цих засобів в українській мові. Вони репрезентують одиниці кількох мовних рівнів – словотвірного, лексичного, морфологічного, синтаксичного; маркери можуть складатися з кількох компонентів, пов'язаних синтетично чи аналітично.

1. *Арутюнова Н.Д.* Тождество и подобие // Тождество и подобие. Сравнение и идентификация / Шмелев А.Д., Шатуновский Илья Борисович, Тань Аошуан и др.; АН СССР. Институт языкознания; Под ред. Н.Д.Арутюновой. – М.: Институт языкознания АН СССР, 1990. – с. 7-33.
2. *Бартон В. И.* Сравнение как средство познания : [монография] / В.И. Бартон. – Минск : Изд-во БГУ, 1978. – 127 с.
3. *Берков В.П.* Компаративность. Семантика сравнения и типы её выражения // Теория функциональной грамматики. Качественность, Количественность / Акимова Т.Г., Берков В.П., Бондарко А.В. и др.; под ред. А.В.Бондарко. – СПб.: Наука, 1996. – с. 107-129.
4. *Костусяк Н.М.* Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників [Текст] / Н. М. Костусяк. - Луцьк : Редакційно-видавничий відділ "Вежа" Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. - 180 с.
5. *Кучеренко І.К.* Порівняльні конструкції мови в світлі граматики /І.К.Кучеренко. – К.: Вид. КДУ, 1953. – 106 с.
6. *Левченко О.* Українсько-російсько-білорусько-болгарсько-польський словник порівнянь / Олена Левченко. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 748 ст.
7. *Марчук О.І.* Структурно-типологічні параметри порівняльних конструкцій в ідіостилі М.М.Коцюбинського [Текст] : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Марчук Олена Іванівна; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. - Одеса, 2002. - 229 арк. - арк. 196-213
8. *Плотников А.М.* О роли сравнения в процессе образования понятий // Ученые зап. Ленингр. ун-та. : Сер. философских наук. Вопросы логики. — 1960. — В. 17. — № 285. — С. 87–101.
9. *Прокопчук Л.В.* Категорія порівняння та її вираження в структурі простого речення [Текст] : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Прокопчук Людмила Володимирівна; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. - Вінниця, 2000. - 197 арк.
10. *Романченко А. П.* Прагмалінгвістичні параметри функціонально-семантичного поля компаративності в сучасній українській літературній мові [Текст] дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Романченко Алла Петрівна; Одес. 9нац. ун-т імені І.І.Мечникова. – О., 2009. – 224 арк. – арк. 197 – 219.
11. *Рошко С.М.* Формально-граматична та функціонально-семантична структура порівняльних синтаксем і підрядних речень у сучасній українській мові [Текст] : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Рошко Світлана Михайлівна; Ужгородський національний ун-т. - Ужгород, 2001. - 201 арк.
12. *Судук І. І.* Порівняння в текстах українських перекладів Святого Письма [Текст] : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Судук Ірина Ігорівна : Прикарпатський національний ун-т. ім. В.Стефаника, 2009. – 237 арк.
13. *Херберман К.-П.* Компаративные конструкции в сравнении. К вопросу об отношении грамматики к этимологии и языковой типологии // Вопросы языкознания. – 1999. – № 2. – с. 92 – 108.

14. *Черемисина М.И.* Сравнительные конструкции русского языка / М.И.Черемисина. — Новосибирск: Наука, 1976. — 270 с.
15. *Шаповалова Н.П.* Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові [Текст] : дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Шаповалова Наталія Петрівна ; Донецький держ. ун-т. - Донецьк, 1998. - 180 арк.
16. *Щепка О.А.* Функціонально-семантичне поле компаративності [Текст] : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Щепка Оксана Анатоліївна; Донец. нац. ун-т. - Донецьк, 2008. - 198 арк. : схеми, діаграми.

Oksana Hrypas
Borys Grinchenko Kyiv University

Means of Marking of the Comparative Relations in Formal Grammatical Structure of the Sentence

Key words: language marker of comparative relations, word-formative markers of the comparative construction, lexical markers of comparative construction, syntactical means of marking of comparative relations

This article gives a systematic description and classification of the indexes of comparative relations in the formal grammatical structure of the sentence. It is clarified that markers of comparison represented by units of word-formative, lexical, morphological, syntactical levels of the language have both: implicit and explicit forms of identification.